

Stockholm – en jämlik och hållbar stad

Vår stad är möjligheternas stad. Hit flyttar människor för att utbilda sig och jobba. Här finns utveckling och ambitioner sida vid sida. Stockholm har en fantastisk natur, ett brett kulturliv och en kreativitet som gör att staden växer år från år. En jämlik stad som tar tillvara de drömmar och ambitioner som finns hos sina invånare kommer växa sig stark. Därför strävar vår politik efter att ge fler människor chansen att förverkliga sina bästa stämningars längtan.

Staden byggs av människor i samarbete. Det är när vi samverkar som vi gemensamt kan skapa förutsättningar för arbete och utbildning, fler bostäder, en likvärdig skola och därmed lägga grunden för allas trygghet och utveckling. Stockholm utvecklas hållbart genom höga ambitioner inom klimat och miljö som vi tillsammans tar ansvar för. En fördjupad demokrati där alla kan påverka gör vårt Stockholm bättre. Fler beslut behöver därför fattas närmare medborgarna. Ett öppet, antirasistiskt, jämställt Stockholm med mångfald och lika rättigheter är det Stockholm vi är stolta över.

När Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Feministiskt initiativ nu fått förtroendet att styra Stockholm, med denna plattform som grund, gör vi det med utgångspunkt i de möjligheter som ryms i vår stad.

En politik som strävar efter ett socialt, ekologiskt, ekonomiskt och demokratiskt hållbart samhälle skapar de förutsättningar som krävs för att ge alla stockholmare chansen att växa.

Ett **socialt hållbart samhälle** innebär att utvecklingen mot ett mer delat Stockholm ska vändas. För oss är en stad som håller samman ett grundläggande mål. Oavsett var du växer upp eller med vilka förutsättningar du börjar ditt liv ska du som stockholmare ha möjlighet att färdas väl genom livet. Då krävs en förskola som ger tid för varje barn och en jämlik skola som ger stöd till varje elev utifrån dess förutsättningar. Ett hållbart samhälle förutsätter också trygga jobb och tillgång till bostäder som alla har råd att hyra. Äldre ska kunna känna trygghet i att all omsorg drivs av ambitionen, och med förmågan, att ge en trygg ålderdom snarare än vinstintresse. Stockholm ska vara en jämställd stad där makt, möjligheter och resurser fördelas jämnt oavsett kön. Barns rättigheter ska stärkas. Social utsatthet ska bekämpas genom ökade insatser mot exempelvis hemlöshet.

Ett **ekologiskt hållbart samhälle** ger oss, och kommande generationer, förutsättningar att leva och utvecklas. Stockholm ska starta omställningen till att bli en hållbar stad genom höga ambitioner inom klimat och miljö. Under kommande mandatperiod ska stads- och trafikplanering främja hållbar utveckling genom att cykel, gående och kollektivtrafik prioriteras. Miljövänliga transporter ska stimuleras och energieffektivisering prioriteras. Ekologisk mat ska vara det naturliga valet i stadens verksamheter och barn ska garanteras en giftfri vardag

Ett **ekonomiskt hållbart samhälle** skapar grunden för att staden ska stå sig stark även i tider av yttre påfrestningar. Viktigast för att skapa en god ekonomi är att fler ges möjlighet till arbete istället för arbetslöshet och ibland till och med passivitet. Därför ska arbetslösa ungdomar alltid erbjudas jobb, utbildning eller praktik. Högre ambitioner för vuxen- och högskoleutbildning och bostadsbyggande är andra beståndsdelar i en politik för hållbar ekonomisk tillväxt. Fler hyresrätter och studentbostäder ska därför byggas. Staden ska

hushålla med såväl skattebetalarnas pengar som ändliga naturresurser. Avknoppningar till underpriser ska inte förekomma och den ideologiskt drivna konkurrensutsättningen upphör. Den offentligt drivna verksamhetens ställning ska stärkas och investeringar prioriteras. Staden ska fortsatt ha en stark ekonomi.

Ett **demokratiskt hållbart samhälle** bygger på jämställdhet, jämlikhet, tillgänglighet och frihet från våld och diskriminering. Stockholm är en stad där människor med många olika bakgrunder, erfarenheter och förutsättningar lever. I en tid då rasismen breder ut sig måste vi stärka arbetet med de mänskliga rättigheterna. Staden ska höja ambitionsnivån för att alla, oavsett legal status, ska ges rättigheter och möjligheter som garanterar ett värdigt liv. Därför krävs att vi prioriterar sammanhållning istället för segregation, utjämnar resurser mellan de som har och inte har och att vi motverkar diskriminerande normer och strukturer på samhällets alla områden. Staden som arbetsgivare och stadens alla verksamheter ska ligga i framkant i frågor som handlar om jämställdhet och likabehandling. Vi ska arbeta för att höja medvetenheten om mänskliga rättigheter bland medborgarna.

Med utgångspunkt i denna ambition har vi enats om att jobba utifrån följande uppgifter:

1. Stockholm ska bli en socialt hållbar stad där alla barn ges lika möjligheter att uppnå kunskapsmålen, bostäder finns till rimliga hyror, alla äldre garanteras en trygg ålderdom och där jämställdhet, jämlikhet och tillgänglighet är självklara förutsättningar för politiken.
2. Stockholm ska bli en ekologiskt hållbar stad där cykel, gående och kollektivtrafik prioriteras. Ett effektivt och klimatsmart transportsystem kombineras med en ökad andel förnybar energi. Barn garanteras en giftfri vardag och ekologisk mat serveras i stadens verksamheter.
3. Stockholm ska bli en ekonomiskt hållbar stad där ansvaret för stadens ekonomi kombineras med insatser för en bättre fungerande arbetsmarknad där rätten till jobb, utbildning och bostäder utgör grunden.
4. Stockholm ska bli en demokratiskt hållbar stad där arbetet med de mänskliga rättigheterna lyfts, diskriminering motverkas och alla invånare garanteras samma rättigheter och möjligheter.

Karin Wanngård (S)

Daniel Helldén (MP)

Ann-Margarethe Livh (V)

Sissela Nordling Blanco (Fi)

I. Ett Stockholm som håller samman

Målet om social hållbarhet bygger på ett nytt förhållningssätt. Stadens verksamheter ska ge alla stockholmare möjligheten att utvecklas utifrån sina förutsättningar. Bra arbetsvillkor och god yrkeskunskap hos våra medarbetare lägger grunden för kvalitet i stadens verksamheter. Ett uppdelat Stockholm begränsar möjligheter för många Stockholmare. Den utvecklingen vill vi ändra. Utgångspunkten för en ny majoritet är:

- Staden ska jobba förebyggande i socialtjänsten och göra tidiga insatser i skola,
- Skola och förskola ska utjämna möjligheter,
- Grundläggande individuella rättigheter som rätten till jobb och boende ska säkerställas, samt
- God kvalitet i välfärden för alla ska prioriteras.

Alla barn i Stockholm ska få jämlika uppväxtvillkor

En stad som håller samman ger möjligheter för fler. Utgångspunkten för den nya majoriteten är att alla barn ska ha lika möjligheter oavsett bakgrund. Stadens politik ska därför inriktas på att skapa uppväxtvillkor som ger alla barn samma chans. Satsningar på att höja kvaliteten i skola och förskola är grundläggande för detta, men även andra politikområden påverkar starkt.

Alla barn har rätt till ett rikt liv med god tillgång till exempelvis lek, kultur och idrott. Barns miljöer såsom förskole- och skolgårdar ska förbättras, avgifter hållas låga och hinder för deltagande i aktiviteter tas bort. Stockholm behöver fler mötesplatser för barn och unga, inte minst för flickor och hbtq-personer. Staden kommer aktivt verka för minskad barnfattigdom med såväl generella insatser som genom det sociala arbetet.

Barns rättigheter ska särskilt värnas och åtgärder som gör att varje barn möter en god framtid ska prioriteras. Stockholm ska vara en stad där alla familjer, oavsett konstellation, ska behandlas lika. I Stockholm ska goda uppväxtvillkor gälla, oavsett var i staden en växer upp. Ett handlingsprogram för barns rättigheter och inflytande, med utgångspunkt i barnkonventionen, ska utarbetas i dialog med barn och unga.

Mindre klasser och fler lärare ger alla barn en bättre utbildning

Under mandatperioden kommer skolan och förskolan att prioriteras. En av de viktigaste uppgifterna för den nya majoriteten blir att bryta utvecklingen där en allt lägre andel av eleverna klarar grundskolan och blir behöriga till gymnasieskolan. Därför kommer staden genomföra stora satsningar för att alla barn ska klara skolans grundläggande mål i en tidig ålder. Likvärdigheten i skolan ska öka och insatserna för språkutveckling samt modersmål ska förstärkas redan i förskolan.

Enskilt viktigast är att öka tiden som varje barn har med en pedagog. Mindre förskolegrupper, ökad lärartäthet och mindre skolklasser i framförallt lägre åldrar ger dokumenterat bättre skolresultat. Därför ska nödvändiga resurser tillföras skolan, takten i utbyggnaden av nya skolor öka och en strategi för lärarrekrutering genomförs.

Särskilt fokus kommer läggas på att klara behovet av lärare, förskollärare och övriga personalgrupper i skolan. Möjligheten för våra medarbetare att utbilda sig vidare ska kombineras med strategin för att rekrytera fler lärare. I denna ska ligga både bättre

arbetsvillkor med mindre administrativa krav, bättre löner samt insatser för att intressera pedagoger att jobba i Stockholms förskolor och skolor.

Alla barn ska ha en trygg skolgång - med lika möjligheter

Det ska inte spela någon roll var du kommer ifrån. I Stockholm ska alla barn oavsett bakgrund ha rätt till skola och förskola – även om barnets föräldrar är papperslösa. Alla ska ges förutsättningarna att lyckas. Idag är verkligheten långt ifrån sådan. Klyftorna har ökat och skolan klarar i allt mindre grad att ge barn från studieovana hem möjligheter att nå grundskolans mål. Det är att långsiktigt bygga in klyftor och slöseri med möjligheter. Utvecklingen ska brytas och kunskapskillnaderna utjämnas.

Vi kommer därför stärka skolor med särskilda behov. Det socioekonomiska tillägget i skolan och förskolan, ska utökas och skolorna ska arbeta aktivt med att alla klarar skolan genom exempelvis organiserad hjälp med läsläsning eller annat individuellt anpassat stöd. Skolor med låga kunskapsresultat ska ges förutsättningar att anställa de skickligaste lärarna och antalet specialpedagoger ska öka.

Fritidshemmen fyller en viktig roll för att ge alla barn en bra utbildning. Därför behöver fritidsverksamheten ges bättre förutsättningar att klara läroplanens mål genom att anställa mer personal och minska gruppstorlekarna.

Det är skolans ansvar att alla barn känner trygghet och mår bra under sin skolgång. Det behövs fler vuxna i skolan, förstärkt elevhälsa och insatser mot mobbing. Vi ser med oro på de höga ohälsotalen bland unga tjejer och hbtq-personer, där transpersoner är en särskilt utsatt grupp. Därför behöver utbildningsväsendets kompetens inom genus, normkritik och anti-rassistiska perspektiv öka och arbetet med likabehandlingsplaner stärkas.

Sociala insatser ska ge livschanser

Idag är Stockholm en delad stad där skillnaderna i hälsa, inkomst och arbete är stora mellan olika delar av staden. Vi vill se ett Stockholm som håller ihop, en stad där alla människor har samma förutsättningar att skapa sig ett gott liv.

För att förebygga sociala problem ska fokus ligga på det förbyggande arbetet samt tidiga insatser och åtgärder. En fond inrättas därför för sociala investeringar. Den sociala barn- och ungdomsvården och missbruksvården ska förstärkas och socialsekreterarnas arbetssituation ska förbättras. För att synliggöra både behov och möjligheter vill vi likt Malmö tillsätta en social hållbarhetskommision – med fristående forskare som granskar på vilket sätt staden kan bidra till en jämlik stad.

Staden ska förstärka sina insatser mot hemlöshet och sänka trösklarna för att få fast bostad. Både genom ett utvecklat förebyggande arbete, fler hyresrätter till rimliga hyror och genom riktade insatser som exempelvis fler boendialternativ för nödställda EU-migranter.

Stockholm ska vara en stad som utvecklar insatser för att flyktingar ska få möjlighet att fullt ut delta i samhällslivet. Riktlinjer ska tas fram för att stadens verksamheter ska säkra kunskapen om papperslösas rättigheter.

Ett liv med frihet från våld är en grundläggande mänsklig rättighet. Insatser mot våld i nära relationer är en grundläggande kommunal skyldighet. Behoven är idag stora och därför ska

organisationer som jobbar för denna rätt, exempelvis kvinnojourer, garanteras långsiktigt och ökat ekonomiskt stöd. Dessutom ska kvinnojourer få förutsättningar att kunna ge skydd till papperslösa.

Hela Stockholm ska leva

I lokalsamhället finns starka krafter för att utveckla staden. Staden ska jobba tillsammans med medborgare, föreningar och sociala företag som är viktiga aktörer för att ta till vara den kraft som finns i lokalsamhället. Stockholmarnas inflytande över sin närmiljö ska förstärkas. Stadsplaneringen ska ta sin utgångspunkt i, att tidigt i planprocessen, lyssna på stockholmarnas synpunkter, till exempel genom att pröva omvänd planprocess.

Den delade staden begränsar idag Stockholms utveckling. Ett tydligt exempel på det är hur arbetslösheten i ytterstaden tillåtit växa. För oss är Stockholms stad en stad. Ett tydligt fokus på att utveckla ytterstaden, innebär samtidigt en utveckling av innerstaden. Vi vill fortsätta arbetet med att flytta ut stadens förvaltningar eftersom att det ger plats för bostäder i innerstaden, samtidigt som ytterstaden får arbetsplatser.

Avgörande är att utveckla förutsättningarna för en bättre skola och att öka insatser för att fler ska få jobb i hela staden. Men även ytterstadsarbetet måste förändras så att insatserna är mer långsiktiga samtidigt som det lokala inflytandet stärks. Vi vill ha en stadsövergripande strategi för levande lokala centrum. Bostäder och offentliga byggnader behöver rustas upp i delar av staden. Samhällsservice ska finnas i hela staden bland annat genom att fler medborgarkontor etableras.

Ett Stockholm där alla kan bo

Bostadsbristen begränsar både stadens utveckling och för stockholmarna. Därför måste takten i bostadsbyggandet öka och fokus ligga på hyresrätter med rimliga hyror. De allmännyttiga bostadsbolagen ska fördubbla sitt bostadsbyggande och utförsäljningen av allmännyttan ska upphöra. Vårt mål är att bygga 40 000 klimatsmarta bostäder fram till 2020. Stadsplaneringen ska genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv och en strategi för ekosystemtjänster och grönytekomensation ska utarbetas och användas i planprocessen

För att kunna öka byggandet måste samverkan mellan stadens förvaltningar förbättras. Befintliga bostadsområden ska förtätas och markpolitiken syfta till att det ska byggas fler bostäder med en god arkitektur och till en rimlig kostnad. Därför ska parkeringstalen sänkas, innovativt byggande uppmuntras och tydligare krav ställas på byggföretagen. En ny markanvisningspolicy ska antas och konkurrensen på byggmarknaden ska stimuleras genom att fler mindre aktörer ges möjlighet att delta i byggandet av Stockholm. Givet att förhandlingarna med den av regeringen utsedda förhandlingspersonen visar att Bromma flygplats kan avvecklas utan att förutsättningarna för jobb och utveckling i regionen försämras ska staden verka för att området där Bromma flygplats idag ligger ställs om till stadsutvecklingsområde med bostäder senast 2022.

Stockholm ska vara en stad för alla. Därför ska vi bygga både för unga, studenter och grupper med svag ställning på bostadsmarknaden. Allmännyttans huvudsakliga uppgift ska vara att bygga och förvalta bra bostäder till en rimlig kostnad. För att sänka trösklarna till bostadsmarknaden ska staden införa möjligheten till kompiskontrakt, kommunal borgen för unga och studenter samt se över bostadsförmedlingens inkomstkrav. Insatser mot boendediskriminering ska genomföras.

Både nyproduktion och upprustning ska utgå från högt ställda krav på energianvändning, miljö och tillgänglighet. Samtidigt ska hyresgästerna garanteras inflytande i samband med upprustning och stockholmarna ska involveras i ett tidigt skede av planprocessen. Samhällsplaneringen ska utgå från ett helhetsperspektiv och ta hänsyn till barns behov av lektyr, skolor och idrottsplatser.

Ett Stockholm som rör sig – idrott och fritid för alla

Stockholms idrottspolitik utgår från ett folkhälsoperspektiv. Idrott och motion i unga år lägger grunden för en god hälsa genom hela livet, och ska därför vara tillgänglig för alla. Satsningar på idrotten ska vara jämställda och fokus ska ligga på barn-, ungdoms- och motionsidrott. Stadens satsningar ska riktas särskilt mot dem som idag rör sig minst, det betyder riktade satsningar i ytterstaden och ett ökat fokus på unga tjejer och personer med funktionsnedsättning.

En stor utmaning är att bygga ikapp den anläggningsbrist som idag hämmar Stockholms växande idrottliv.

Stockholmarna ska kunna idrotta, oavsett ekonomiska förutsättningar. Kostnaderna för att utöva idrott ska därför hållas låga. Simkunnighet är livsviktigt och ger ökad livskvalitet och målsättningen är därför att fler stockholmare ska lära sig att simma.

Föreningslivet är en fantastisk tillgång för alla stockholmare och ska stödjas och ges förutsättningar att växa, bland annat genom höjda föreningsbidrag. Arbetet mot diskriminering ska stödjas och vara en förutsättning för att större ideella organisationer ska få kommunala bidrag.

Fritidsverksamheten ska vara öppen och lika attraktiv för alla oavsett kön. Det behövs fler träffpunkter på ungdomars egna villkor och enligt deras egna önskemål. Det ska finnas möjlighet till olika kostnadsfria kultur- och idrottsaktiviteter, i synnerhet under loven. Sommarkolloverksamheten behöver utvecklas, så att den passar fler och upphandlingar av kolloplatser ska göras för längre period. Parklekar, lekplatser och öppna förskolor ska utvecklas och byggas ut.

Trygg ålderdom

Stockholmarna ska kunna känna trygghet inför ålderdomen. De senaste årens experiment med ideologiskt drivna privatiseringar och vinstjakt ska ersättas av en politik som tar sin utgångspunkt i att all äldreomsorg ska vara bra äldreomsorg. Hårda kvalitetskrav gällande kontinuitet, bemanning, utbildningsnivå och bra arbetsvillkor för personalen ska ställas.

Stockholm ska genomföra en översyn av hur hemtjänsten organiseras, exempelvis när det gäller valet mellan LOV- och LOU-systemet, med syfte att det ska finnas tillräckligt många alternativ för en bra valfrihet och tillräckligt få för att staden ska kunna följa upp och garantera kvaliteten. Ersättningssystemet för hemtjänsten ska i detta sammanhang utvärderas.

Kommunen ska vara icke-valsalternativet i hemtjänsten. Tvånget att konkurrensutsätta en allt större andel av servicehus och vård- och omsorgsboenden tas bort. Den idéburna sektorn i äldreomsorgen ska stöttas.

Äldre ska kunna påverka både genom att välja utförare och innehåll i omsorgen. De ska ha rätt till regelbundna utevistelser, vällagad mat och möjlighet till social gemenskap. Brukarna ska känna sig trygga genom minskad personalomsättning och ökad kontinuitet. Rätten till ett tryggt boende är grundläggande och från 85 års ålder ska stadens äldre ha rätt till hjälp till ett tryggare boende oavsett biståndsbedömning.

Det behövs mer personal i äldreomsorgen. För att klara framtida rekrytering ska staden förbättra arbetsvillkoren genom rätt till kollektivavtal, heltid, rimliga scheman och en bra löneutveckling. Parallellt med detta behöver staden locka ungdomar till äldreomsorgen. Staden ska därför exempelvis genomföra insatser för att öka andelen studerande på omsorgsprogrammet.

2. Ett klimatsmart Stockholm

Stockholms klimatutsläpp från uppvärmning och trafik ska minska och andelen förnybar energi öka. Målet ska vara att minska stockholmarnas ekologiska fotavtryck. Stockholm ska påbörja omställningen till att bli en hållbar stad med höga ambitioner inom klimat och miljö. Energi-, trafik och stadsplanering ska främja en hållbar utveckling och skydda ekologiska samband och närnatur i staden. Cykel-, gång- och kollektivtrafik ska genomgående prioriteras. Stadens verksamhet ska i alla dess delar utgå från målet om en så liten miljöpåverkan som möjligt. Utgångspunkten för en ny majoritet är:

- Ambitiösa miljömål ska kombineras med reella styrmedel och kontinuerligt följas upp,
- Klimatet kräver åtgärder inom flera politikområden och därför inte kan begränsas till ett fackområde.
- Det ska vara lätt för stockholmare att vara miljömedveten i vardagen,
- Barn och unga ska garanteras en miljö fri från gifter och dålig luft.

Klimatneutralt Stockholm

Stockholm ska ta ansvar för att minska de klimatpåverkande utsläppen. Därför ska ambitionen för ett fossilbränslefritt Stockholm skärpas till 2040 med återkommande avstämningar vart femte år. Staden ska minska energiförbrukningen i såväl befintliga som nya byggnader. Genom investeringar i energieffektiviseringar och förnybar energiproduktion, som exempelvis solceller på stadens fastigheter, ska utsläpp minskas samtidigt som stadens långsiktiga kostnader sjunker.

Stockholms matavfall är en viktig resurs. Insamlingen ska öka kraftigt, till exempel genom optisk sortering, med ett mål om minst 70 procent till 2020, och vara en del i omställningen till en stad där trafiken går på förnyelsebara drivmedel. Stockholms stad har, som delägare av Fortum Värme AB, en tydlig målsättning att de fossila bränslena i kraftvärmeverket i Värtan ska minska successivt och vara avvecklade helt senast år 2020. Transportsektorns klimatpåverkan ska minskas kraftigt. Klimatutsläppen ska minska och ett förebyggande arbete ska bedrivas för hög klimatberedskap. Stockholmarnas faktiska klimatpåverkan ska redovisas för att öka medvetenheten.

Hållbara transporter

Stockholm växer. När fler ska resa på en begränsad yta måste gång- cykel- och kollektivtrafik prioriteras och investeringar fördelas jämställt. Biltrafiken måste minska för att nå de nationella klimatmålen för vägtrafiken till 2030. Det ger förutsättningar för en bättre miljö och en stad där framkomligheten ökar för fler, bland annat för nyttotrafiken. Stombusstrafiken i innerstaden ska få fler egna körfält och ges ökad signalprioritering.

Fler väljer att cykla och resurserna ska därför öka för att Stockholm ska bli en riktig cykelstad. Framkomligheten ska öka och nya cykelbanor ska byggas med bra bredder och hög standard genom ökade investeringar. Lånecykelsystemet behöver utvecklas och fler säkra cykelparkeringar byggas. En parkeringsnorm för cyklar ska införas.

Stockholm ska bli en mer attraktiv stad med bättre förutsättningar för fotgängare och sänkta hastigheter på gator där oskyddade trafikanter blandas med motortrafik. Luften ska vara ren att andas och trafiksäkerheten ska höjas, framförallt vid stadens skolor.

Framkomligheten ska öka genom att en ny parkeringsstrategi tas fram för stadens alla delar, samlastningsinitiativ för godstrafiken startas och en tydlig stimulans till bilpooler införs.

Investeringarna i kollektivtrafik måste öka kraftigt. Stockholm kommer därför begära en omförhandling av trängselskattsystemet och finansieringen av infrastruktur i Stockholm med en tydlig ambition att öka såväl regionalt inflytande och statlig medfinansiering syftande till ökade resurser för kollektivtrafik. Den föreslagna utbyggnaden av tunnelbanan är långsiktigt otillräcklig och under mandatperioden behöver planeringen kompletteras.

Ren luft och rent vatten

Stockholm ska arbeta aktivt för rent vatten och ren luft. Det behövs ytterligare åtgärder för att klara luftkvalitetsnormerna. Luftkvaliteten ska förbättras genom bland annat minskad biltrafik, sänkt hastighet och minskad dubbdäcksanvändning. Under mandatperioden ska en avgift införas för dubbdäcksanvändning i innerstaden.

Arbetet med att skydda Stockholms vatten utvecklas så att den ekologiska statusen i sjöar och vattendrag förbättras. En handlingsplan för rent vatten ska genomföras och vattenkvaliteten ska stärkas exempelvis genom åtgärder för att möta eftersatt underhåll i vattenledningsnätet.

Vi vill värna Stockholms blå och gröna värden. Parker och naturreservat är viktiga för stockholmarna och ska underhållas bättre. Kyrkhamn, Årstaskogen/Årsta Holmar, Älvsjöskogen och Rågsveds friområde ska bli naturreservat. Förutsättningarna att göra Norra och Södra Djurgården samt Lillsjön till naturreservat ska utredas vidare.

En miljövänlig vardag

Barn ska ha rätt till en giftfri vardag i förskola och skola. Staden ska därför intensifiera arbetet med att kartlägga och ta bort gifter. Arbetet att kartlägga och åtgärda bristande inomhusluft och buller i förskola och skola ska snabbas på. Andelen ekologisk mat i förskola och skola ska öka. Staden ska verka för att minska matens miljöpåverkan, exempelvis genom ökad andel vegetarisk mat, inom sina verksamheter och en strategi för att uppnå 50 procent ekologisk mat ska utarbetas.

Möjligheten att återvinna ska förbättras i Stockholm. Återvinningscentralernas verksamhet ska skötas bättre, bli mer tillgängliga och försök med återbruk ska genomföras. Miljörelaterad information till medborgarna ska stärkas och Stockholm ska bli en Fairtrade-city.

3. Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Målsättningen om ekonomisk hållbarhet kommer att vara utgångspunkten för stadens ekonomiska förvaltning, samtidigt som fler arbetstillfällen och satsningar på utbildning är centralt för en bättre fungerande samhällsekonomi.

Utgångspunkten för den nya majoriteten är:

- Stadens ekonomi ska stärkas. Främst genom att arbetslösheten ska minska och fler få jobb,
- Fler behöver anställas i välfärden,
- Satsningar på utbildningsinsatser och ökat bostadsbyggande är centralt för en bättre fungerande arbetsmarknad,
- En växande Stockholmsregion kräver ökade investeringar för att garantera en väl fungerande samhällsservice,
- Stockholms stads ekonomi ska vara fortsatt stark och budgeten i balans.

Fler jobb och fler företag

Nya och växande företag är avgörande för att skapa nya arbetstillfällen. Stockholm ska vara en attraktiv stad för småföretagare och det lokala näringslivet ska stärkas genom utvecklad företagservice och rådgivning. Entreprenörskap och eget företagande bland kvinnor och utrikesfödda ska särskilt stödjas.

Stockholms ska bli ett centrum för internationellt baserad verksamhet inom forskning och utveckling. Detta förutsätter offensiva satsningar på både utbildning och infrastruktur. Staden ska främja utvecklingen av kreativa näringar, miljöteknikföretag, besöksnäring och arbetsintegrerande sociala företag.

Fler ska jobba och få chansen att försörja sig själv

Ett arbete är grunden för människors utveckling, delaktighet och egen försörjning. Många arbeten skapas på Stockholms växande arbetsmarknad. Trots detta råder arbetskraftsbrist i många yrken, samtidigt som arbetslösheten bland unga ökar.

Vårt mål är ett hållbart arbetsliv med trygga anställningar och möjlighet till livslångt lärande. Arbetsmarknaden ska vara jämställd och fri från diskriminering. Alla ska, oavsett kön och etnicitet, ha lika tillgång till arbetsmarknadsinsatser som ska utgå från individens behov. Riktade insatser till grupper som står långt från arbetsmarknaden ska intensifieras och långtidsarbetslösheten minskas kraftigt.

Ungdomsarbetslösheten ska pressas tillbaka genom att unga erbjuds jobb, utbildning eller praktik senast inom 90 dagar. Uppföljningsansvaret förlängs och permanentas upp till 25 års ålder. Fler lokala insatser ska etableras i områden med hög ungdomsarbetslöshet. Staden ska skapa nya vägar in på arbetsmarknaden genom att pröva sätt såsom exempelvis Telge tillväxt. Personer som uppbär försörjningsstöd på grund av arbetslöshet ska erbjudas anställningar inom staden i upp till ett år.

Fler ska kunna utbilda sig genom hela livet

Utbildning är den enskilt viktigaste faktorn för att kunna träda in och stanna kvar på arbetsmarknaden. Betydligt fler elever ska klara grundskolan och fler stockholmare ges möjlighet att utbilda sig på högskolor och universitet. Därför kommer vi arbeta hårt för att få fler utbildningsplatser till Stockholmsregionen.

Satsningar på vuxenutbildningen är avgörande för att minska arbetslöshet och förbättra matchning på arbetsmarknaden. Detta gäller både utbildning på grundläggande nivå och utbildning som är riktad mot bristyrken. Kvaliteten i Svenska för invandrare (SFI) ska höjas och undervisningen individanpassas. Möjligheter att läsa svenska under föräldraledighet ska utökas. Utbudet inom Komvux ska utökas och kombinationsinsatser för personer som står långt från arbetsmarknaden prövas.

Stockholms ekonomi ska vara stark och i balans

Utgångspunkten för den ekonomiska politiken är målet att skapa en jämlik och hållbar stad. En god offentlig ekonomi är en förutsättning för att kunna stärka välfärden. Därför ska den nya majoriteten alltid lägga budgetar i balans. Grundläggande mål för soliditet och investeringskostnaders andel av driftskostnader ska finnas i likhet med idag. Vår gemensamma ambition är att stadens verksamhet ska vara kostnadseffektiv och administrativa kostnader hållas låga.

Den nya majoriteten tar samtidigt över en stad med stora behov av investeringar i skol- och idrottslokaler, infrastruktur och bostäder. Lösningen är dock inte att skjuta nödvändiga investeringar på framtiden. Därför är vi beredda på att behöva göra tydliga prioriteringar för att föra Stockholm framåt.

4. Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Stockholm ska sträva efter att bli en stad som genomsyras av jämställdhet, jämlikhet och frihet från alla former av våld och diskriminering. I en tid då rasismen och fascismen breder ut sig måste vi stärka arbetet för de mänskliga rättigheterna. Utgångspunkten för en ny majoritet är:

- Ett systematiskt jämställdhetsarbete ska bedrivas med målsättning att uppnå de nationella jämställdhetsmålen.
- Ett systematiskt arbete för alla människors lika rättigheter ska bedrivas med utgångspunkt i CEMR-deklarationen och UNESCOs tiopunktsprogram mot rasism.
- En systematisk personalpolitik ska bedrivas för att staden ska vara en attraktiv arbetsgivare genom bra anställningsvillkor.
- Ett systematiskt arbete för att göra Stockholm till en tillgänglig stad för alla.

Stockholm fritt från diskriminering

Arbetet mot diskriminering ska intensifieras. Stockholms stad ska arbeta mot alla former av diskriminering och ojämlikhet. Stockholm ska vara en jämställd stad där makt, möjligheter och resurser fördelas jämnt oavsett kön och etnicitet. Ett genus- och antirasistiskt perspektiv ska integreras i stadens alla verksamheter och genomsyra vår gemensamma budget. Alltifrån utbildnings-, jobb-, personalpolitik till sponsringspolicies och tillgång till idrottslokaler är exempel på frågor som ska analyseras ur dessa perspektiv och där staden ska säkerställa att alla ges samma förutsättningar.

Vägen dit går via ett långsiktigt och systematiskt arbete baserat på målstyrning och uppföljning. Det förutsätter i sin tur tydliga målformuleringar för varje verksamhet, vilket måste kopplas till budgetutrymme. Budgetarbetet ska vila på könsuppdelad statistik och uppföljning av resursfördelningen. Vi ska med sikte på budgeten för 2016 påbörja arbetet med genusbudgetering.

Arbetet mot diskriminering ska intensifieras i samarbete med civilsamhället. Vi vill också att Stockholm stad beställer diskrimineringskontroller för att undersöka förekomsten av diskriminering.

I Stockholm ska alla kunna vara den de är. Stockholm ska besluta om ett hbtq-program och påbörja arbetet med att hbt-certifiera skolor. Insatser mot hat- och hetsbrott ska prioriteras och stadens verksamheter ska samverka med andra myndigheter och ideella organisationer för att alla ska kunna känna trygghet.

Våra medarbetare

Staden ska vara en attraktiv arbetsgivare som erbjuder så bra arbetsvillkor att fler vill jobba i staden. Rätt till heltid och trygga arbetsvillkor är grundläggande för detta. Därför ska staden göra fasta anställningar till norm och minimera delade turer. Den som jobbar i Stockholm stad ska kunna leva på sin lön, därför behövs en låglönesatsning. Staden ska se över arbetstidsförläggning och heltidsnorm för grupper med särskilt utsatta arbetsvillkor. Trygghet och god arbetsmiljö ska vara lika självklar i upphandlad verksamhet, därför ska Stockholm ställa krav på kollektivavtal och meddelarfrihet.

Jämställdhet, jämlikhet och frihet från diskriminering ska genomsyra personalpolitiken. Därför ska den etniskt och könssegregerade arbetsmarknaden brytas, lönekartläggning genomföras och löneskillnader utjämnas. Fler personer med funktionsnedsättning ska

erbjudas anställning i staden. Stockholm ska vara en arbetsgivare som bejakar olikheter. En strategi ska arbetas fram för att öka andelen utrikes födda i chefspositioner inom staden. Flerspråkighet ska vara en merit. Diskriminering, trakasserier och kränkande särbehandling ska alltid motarbetas.

Kompetensutvecklingen ska öka genom en flerårig satsning på personalen. De anställdas inflytande ska stärkas och kulturer av tystnad inom organisationen ska aktivt motverkas. Staden mår bra av anställda som vågar och vill bidra till utveckling av stadens verksamhet. Stockholm ska ha en styrmodell som vägleds av välfärdsprofessionens kunnande och yrkesetik.

En tillgänglig stad för alla

Stockholm ska vara en tillgänglig stad för alla dess invånare. Alla, oavsett funktionsförmåga, ska ha rätt till full delaktighet. Vi vill höja ambitionerna för att bygga bort enkelt avhjälpbara hinder. Alla invånare ska kunna leva likvärdiga liv, ha lika möjligheter och kunna ta del i stadens utbud, oberoende av funktionalitet. Byggnader, offentlig miljö och kollektivtrafik ska vara tillgängliga så att alla kan delta på lika villkor. Funktionshindret ligger inte på en enskild person, utan beror på hur samhället ser ut. Den otillgänglighet som råder i dag hindrar människor från att utvecklas, leva ut sin fulla potential och bidra till samhällsutvecklingen.

Tillgängligheten ska öka i hela staden och samhällsinformationen ska finnas tillgänglig för alla. Alla nya bostäder som byggs ska vara tillgängliga och äldre bostäder ska vid renovering ses över för ökad tillgänglighet. Samhällets stöd till personer med funktionsnedsättning ska vara utformat utifrån en grund i antidiskriminering och jämlikhet, så att insatserna ska kunna leda till ökad självständighet, delaktighet, inflytande och bättre levnadsvillkor. Likvärdig utbildning är en rättighetsfråga.

Stärkt lokalt inflytande

Stockholmarna ska känna att de har möjlighet att påverka det som sker i Stockholm, sin närmiljö, Stockholms utveckling och den framtid som vi lämnar efter oss till kommande generationer. Ett viktigt arbete under mandatperioden är att stärka den representativa demokratin. Staden måste ta ansvar för att öka valdeltagande i de delar av staden där det är lågt. Alla ska vara väl informerade om hur de kan delta i och påverka demokratin.

Stadsdelsnämnderna är ett viktigt verktyg i lokaldemokratin och ska ha resurser för att utveckla och följa upp verksamheten med invånarna, verksamma i området och anställda. Vi ska ha en mer meningsfull lokal demokrati. Facknämnderna ska också se över hur de kan öka tillgängligheten och utöka kontakterna med medborgare vars röster inte hörs idag. Direktvalda stadsdelsnämnder ska studeras. Det ska finnas ökade möjligheter att genomföra medborgarförslag. Vi ser att det finns ett behov av fler medborgarkontor i ytterstaden.

Stadsdelsnämndernas inflytande ska stärkas genom att fler frågor behandlas politiskt, genom att ansvarsområden tillförs och genom att centrala nämnder ska samverka bättre med stadsdelarna. Under 2015 ska inriktningen vara att delar av ansvaret för park, natur och gatuskötsel kan tillföras till stadsdelarna. Parallellt ska staden se över stadsdelsnämndernas ansvar och indelning med inriktning att stärka lokalt inflytande, effektiv förvaltning och rättsäkert bemötande av invånarna.

Kultur för alla

Kultur ger plats för människor att mötas, uppleva och själva gestalta sina liv. Konst och kultur är en självklar del av demokratin och minskar rädsla, fördomar och främlingskap mellan människor. Kulturen formar samhället lika mycket som den speglar det. En offensiv och strategisk kulturpolitik bidrar till ett mer kreativt Stockholm.

Stockholmarnas tillgång till kultur och eget kulturskapande ska öka. Bibliotekens roll ska stärkas. Genom satsningar på kulturskolan och sänkta avgifter ska alla barn och unga både själva kunna skapa och ta del av professionell kultur. Tillgången till kvalitativ kultur är en medborgerlig rättighet och ska inte bero på inkomst, kön eller bostadsadress.

Det lokala kulturlivet ska främjas och kulturen stärkas i ytterstaden. Stadens museer ska vara avgiftsfria och Stadsmuseet ska ges en friare roll. Kulturen ska ge plats för den mångfald av erfarenheter som finns i staden och förutsättningarna för stadens kulturarbetare och det fria kulturlivet ska förbättras. Kulturstödet ska reformeras och en ny modell för hyressättning av förenings- och kulturlokaler ska fastställas, där hyran inte baseras på marknadspriser.. Nolltoleransen och främjandeförbudet för graffiti ska avskaffas. Stockholm ska söka fullt medlemskap i Filmpool Stockholm/Mälardalen.

Upphandling för kvalitet och bra arbetsvillkor

Välfärdens, inklusive skolans, verksamheter är ingen marknad. Vi är inte konsumenter i förhållande till välfärden, vi är medborgare. Socialdemokraterna, Miljöpartiet de gröna, Vänsterpartiet och Feministiskt initiativ har en samsyn om detta. Vi anser att skattemedel ska användas till just den verksamhet de är avsedda för och att överskott som huvudregel ska återinvesteras i verksamheten.

Upphandlingspolicyn ska revideras. Utgångspunkten för en ny upphandlingspolicy är att kvaliteten i verksamheterna ska stärkas och de anställdas rättigheter värnas. Därför ska staden i all upphandling ställa tydliga kvalitetskrav, såsom exempelvis krav på bemanning och utbildningsnivå i äldreomsorg. En ny upphandlingspolicy ska också ta tydligt avstamp i perspektivet på offentlig upphandling som ett medel att driva utvecklingen i hållbar riktning. All upphandling ska ske med inriktningen att ILO:s kärnkonventioner respekteras fullt ut.

De anställdas rättigheter ska värnas och utvecklas genom att staden alltid ska ställa sociala krav. Det kan handla om att erbjuda jobb till långtidsarbetslösa eller utbildning och praktik till studerande. För att undvika oseriösa aktörer ska staden jobba enligt ”Vita jobb-modellen” och ställa krav på kollektivavtal. Som princip ska de krav som staden ställer på sina egna verksamheter också ställas på upphandlad verksamhet. Vi vill skärpa anti-diskrimineringsklausulen och ställa höga miljö- och klimatkrav.

De krav som ställs på en huvudleverantör ska också gälla för underentreprenörer. Kraven på att nämnder och styrelser ska upprätta aktivitetsplaner som syftar till ideologiskt driven utförsäljning avskaffas.

I verksamheter som rör välfärdssektorn ska staden verka för att entreprenörer öppet redovisar verksamhetens ekonomi för att tydliggöra att medel avsatta för välfärd används för detta ändamål.

Överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Feministiskt initiativ om Trängselskatterna

Stockholm behöver en väl fungerande infrastruktur som tar sin utgångspunkt i högt ställda krav på hållbarhet. Planering av projekt ska ta sin utgångspunkt i detta. Pågående projekt ska miljöprövas utifrån gällande lagstiftning och staden ska, i samverkan med andra berörda aktörer, där det är möjligt medverka till höga miljöambitioner.

Den tillträdande regeringen har kommit överens om följande:

Om Stockholms läns landsting och Stockholms stad önskar förhandla om användningen av trängselskatter och/eller finansieringen av Förbifart Stockholm kommer regeringen att möta det önskemålet. Projektet fryses i väntan på att besked om önskemål om en sådan förhandling finns. Om ny uppgörelse ej nås före första maj 2015 fortsätter projektet enligt plan.

Stockholms stad kommer därför snart begära förhandlingar med Stockholms läns landsting och staten i syfte att omförhandla trängselskattesystemet. Förhandlingarna ska vara klara den 1/5 2015. Under den tiden förhandlingar pågår vilar projekt Förbifart Stockholm. Ett nytt avtal ska säkerställa att infrastrukturen kan byggas ut i enlighet med behoven i en växande och hållbar stockholmsregion. Ökade investeringar i kollektivtrafik ger då förutsättningar för ökat bostadsbyggande och en ökning av kollektivtrafikens andel av trafikvolymen.

Förhandlingsposition

Ett nytt avtal ska ta sin utgångspunkt i att regionen i form av Stockholms stad och Stockholms läns landsting får beslutanderätt över användningen av trängselskattens intäkter. Trängselskatter ska då den används som medfinansiering i statliga projekt definieras som regional medfinansiering. Det innebär att staten i normalfallet förväntas bidra med minst motsvarande medel. Om förbifarten skulle finansieras enligt denna modell frigörs enligt våra bedömningar minst 23 miljarder kronor fram till 2058 som ska användas till kollektivtrafik. Utgångspunkten bör vara att trängselskattintäkterna, som omfattades av 2009 års stockholmsförhandling, räknat från 2007 till minst 50% används för att finansiera kollektivtrafik. Eftersom regionen under tidigare år betalat 100% av trängselavgifterna till Förbifart Stockholm och andra vägar är det angeläget att investeringar i kollektivtrafik är framtunga och att samtliga trängselskattintäkter från nu går till kollektivtrafik under motsvarande tidsperiod. När ett nytt avtal har träffats ska utgångspunkten vara att Stockholms stad och Stockholms läns landsting får beslutanderätt över trängselskatten enligt ovan räknat på trängselskattens intäkter från och med 3 oktober 2014.

Stadens åtagande

Parallellt med denna förhandling ska Stockholm stad ta fram en åtgärdsplan för hur såväl stadens som statliga miljö- och klimatmål ska nås utifrån olika scenarior av transportinfrastrukturens utveckling. I detta sammanhang ska särskilt analyseras åtgärder för att nå målet om en fossilfri fordonsflotta 2030. En delrapport ska presenteras senast 15 april 2015. I arbetet ska staden säkerställa att extern kompetens engageras.

Överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Feministiskt initiativ om Bromma flygplats

En långsiktig lösning för bostadsbyggande, minskad miljöpåverkan och infrastruktur för Stockholm.

För att Stockholm ska kunna fortsätta växa behöver staden både mark för att skapa nya bostadsområden och fungerande infrastruktur. Bromma flygplats ska avvecklas till förmån för en lösning som långsiktigt garanterar både tillräcklig flygkapacitet och mark för bostadsbyggande. Den tillträdande regeringen har beslutat tillsätta en förhandlingsperson som ska underlätta omställningen av citynära flygplatser för ökat bostadsbyggande. Stockholms stad ska verka för att denna förhandlingsperson kan arbeta skyndsamt och inleder sitt arbete våren 2015 och senast under oktober månad 2016 kan redovisa sitt förslag.

Givet att förhandlingarna visar att Bromma flygplats kan avvecklas utan att förutsättningarna för jobb och utveckling i regionen försämras ska staden verka för att området där Bromma flygplats idag ligger ställs om till stadsutvecklingsområde med bostäder senast 2022.

Detta väl medvetna om att svårigheter i samband med flytt av stora infrastrukturanläggningar kan vara betydande och att tidplanen kan behöva anpassas. Vi tror ändå detta är en viktig del av utvecklingen av Stockholm.

För att långsiktigt underlätta arbetet med stadsutvecklingsområdet på nuvarande Bromma flygplats ska följande åtgärder vidtas så snart det är möjligt:

Bromma flygplats uppgradering avbryts. Bromma flygplats uppgraderades i december 2013 till en 3C-flygplats, vilken innebär att flygplatsen får ta emot större och tyngre flygplan. En sådan uppgradering begränsar bostadsbyggnationen i delar av staden. Uppgraderingen har inte vunnit laga kraft eftersom den är överklagad. . Eftersom Bromma flygplats inte längre ska tillåtas utöka flygtrafiken ska uppgraderingen avbrytas och flygplatsen kvarstå som 2C.

Ansvar: Regeringen/departement (Transportstyrelsen)

Bullerförordningens undantag för Stockholm tas bort. Socialdepartementet har skickat ut remiss på förordning om riktvärden för trafikbuller. Staden motsätter sig att maxbullernivåerna för flyg undantas för Stockholm. Regeringen ska därmed inte undanta Stockholm maxbullernivåerna för flygbuller och regeringen ska inte besluta enligt den förordning som är utsänt på remiss.

Ansvar: Regeringen/Socialdepartementet

Successiv överflyttning av trafiken till andra flygplatser påbörjas. Bromma flygplats utgör idag ett hinder för Stockholms utveckling och försvårar för ett ökat bostadsbyggande. En successiv överflyttning av trafiken från Bromma flygplats till Arlanda och Skavsta ska påbörjas. Swedavia äger både Bromma flygplats och Arlanda och har möjlighet att fördela trafiken mellan flygplatserna. När Ostlänken har byggts år 2026 förbättras möjligheterna att förlägga trafik till Skavsta.

Ansvar: Regeringen/Swedavia

Inga investeringar görs. Swedavia ska avbryta planer på investeringar i terminalanläggningar och övrig flygplatsverksamheten på Bromma flygplats. Det är inte samhällsekonomiskt eller företagsekonomiskt motiverat att investera i en flygplats som inte har en framtid. Investeringsmedel förs över till Arlanda. Säkerhetsrelaterat underhåll för 2C-flygplats kan vid behov genomföras.

Ansvar: Regeringen/Swedavia

Projektgrupp för planering av Brommas bebyggande tillsätts. Stockholms stad ska ge stadsbyggnadskontoret i uppdrag att förbereda planeringen för en framtida bostadsexploatering på nuvarande Bromma flygplats. Övergripande frågor för områdets stadsutveckling, trafik och kopplingar till omkringliggande bebyggelse påbörjas. Tidplan, organisation och behovet av resurser inom stadens förvaltningar för projektet ska översiktligt bedömas.

Ansvar: Stadsbyggnadskontoret och Trafikkontoret, Stockholms stad

Kartläggning av miljögifter i marken påbörjas. En kartläggning av miljögifter/förorenad mark ska påbörjas. Enligt avtalet mellan Stockholms stad och Luftfartsverket 2007 ansvarar Swedavia för detta. Miljöförvaltningen ska medverka till denna kartläggning.

Ansvar: Swedavia och Miljöförvaltningen, Stockholms stad

Mäta flygbuller. Miljöförvaltningen ska återuppta att mäta flygbuller till och från Bromma flygplats. Miljöförvaltningen gjorde detta fram till 2006, men det görs idag av Swedavia.

Ansvar: Miljöförvaltningen, Stockholms stad

Påverkade startpm och detaljplaner uppgraderas. Påverkade startpm och detaljplaner ska granskas för att vid behov kunna anpassas till en utveckling utan Bromma flygplats. Planer som är motstridiga till en ny markanvändning för stadsutveckling ska kunna avbrytas.

Ansvar: Stadsbyggnadskontoret, Stockholms stad

Markförsäljning. Staden ska som del av omvandlingen av Bromma, efter en inledande planering av området, och som en del av en långsiktig exploatering pröva om det är lämpligt att sälja del av mark på Bromma flygplats till bostadsaktörer.

Ansvar: Exploateringskontoret

Start- och passageraravgifter ska höjas. För att styra trafik bort från citynära lägen ska avgifterna skärpas på Bromma Flygplats.

Ansvar: Regeringen/Swedavia